עושה שלום

עושה שלום

בטאון בית הוראה ולשכה לממונות
שע"י כולל "זכור לאברהם" וביה"כ "משכן הקודש" ביתר עילית

גליון מס' 40

פרשת וישלח

הרה"ג ר' שלמה זעפרני שליט"א
אב"ד "כתר תורה"

בשבוע שעבר הבאנו לדון בארגון 'נקי כפיים', אשר כל הגוזל את חבירו ואינו יודע למי להשיב, תורם לארגון לזכות את הנגזל, והעלנו לדון אם בכך יוצא ידי חובת תשובה מעלייתא. והבאנו הדין דאין קרקע נגזלת, ועתה נמשיך ונדון בדין יאוש בקרקע ונשתקע שמו, והעולה לפשוט הדין בנידו"ד.

בסוגיית אוונכרי בסוכה (ל:) מבואר ברש"י ותוס' שם דיאוש לא מהני בקרקע כיון שקרקע אינה נגזלת לרבנן דר' אליעזר. וכ"כ הרשב"ם לפרש סוגיא דב"ב (מ"ד.).

וכן פסק הרמב"ם (פ"ח מגזו"א הי"ד) שהקרקע אינה נקנית לגזלן לעולם אלא ברשות בעליה קיימת, ושעל כן אפי' נמכרה לאלף זה אחר זה ונתייאשו הבעלים, הר"ז חוזרת לנגזל בלא דמים, וכן פסק מרן השו"ע (חו"מ סימן שע"א ס"א) וזה דלא כדברי התוספות והרא"ש בסוגיא דב"ב (מ"ד.) ע"ש.

לעומת זאת הוכיחו התוס' בסוכה (ל:) ובב"ב (מ"ד.) מהירושלמי כלאים (פ"ז, ה"ד) דיאוש מהני לקרקע, וזה בדין גוי שאנס כרם ישראל וזרעו כלאים אף שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו מ"מ אם נשתקע שם הבעלים מן הכרם מהני לאוסרו, ולפי שאנן סהדי דמיאשי מיניה, ואפי' אמרי דלא מיאשי נעשה כצווח על ספינתו שטבעה בים.

וכן פסקו הרמב"ם (פ"ה מכלאים ה"י). והשו"ע (ביו"ד סימן רצ"ו ס"ו). ובאופן פשוט סתרי האי פסקי אהדדי.

ונאמרו בדבר כמה ביאורים. הפנ"י והכפ"ת סוכה (ל:) כתבו דיאוש לא מהני בקרקע ולפי שאנן סהדי שאינו מתייאש לגמרי כיון שנקראת על שמו, אבל כל שנשתקע שם הבעלים ממנה בודאי מיאשי, ואפי' אם צווחי דלא מיאשי לא מהני דהו"ל כזוטו של ים דרחמנא אפקריה.

בנתיה"מ, ובתרומת הכרי (חו"מ סימן שע"א) כתבו לבאר ע"פ הרמב"ן דקרקע כל היכא דקיימא ברשות מאריה קיימא ולכך הו"ל יאוש ברשות דכתב הרמב"ן דלא מהני, אבל בנשתקע שם הבעלים יוצאת הקרקע מרשות הבעלים ולכך מהני בה יאוש. ואדרבה עדיפא ממטלטלין דלא קני להו ביאוש כדי כיון דאיכא בהו חובת השבה, אבל בקרקע דליכא בה חובת השבה קני יאוש אפי' ביאוש כדי כל שיצאה מרשות בעלים באופן שנשתקע שם הבעלים. וכ"כ חזו"א ב"ק (סימן ט"ז סקי"ח וסקי"ט ע"ש). וע"ע פרי יצחק (ח"ב סימן ס"ה).

ועתה יש לשאול אחר שנשתקע שם הבעלים של הגזילה הווה כזוטו של ים והפקר כהבנת הפנ"י והכפ"ת, או שעכ"פ יוצא מרשות הבעלים כביאור הנתה"מ והחזו"א ושזהו הטעם דמהני בכה"ג יאוש בקרקע במצב זה, א"כ צ"ע איך יועיל זיכוי לנגזל שנשתקע שמו והוי הפקר ויצא מרשותו.

והנראה לומר בס"ד ביחס לשאלה דהו"ל זוטו של ים, הנה מטו משמיה דמרן הגרי"ש דלא אמרינן ואין היתר זוטו של ים ע"י שודדים, ופירשנו דבריו עפ"י מה שהוקשה להרמב"ן והאחרונים בסוגיית זרק כלי מראש הגג דמספקא לן אי אזלינן בתר מעיקרא ומנא תבירא תבר, או בתר לבסוף והשוברו חייב. והוקשה גם אי לא ננקוט דהו"ל מנא תבירא מ"מ הכלי אבוד ממנו ומכל אדם בעודו באויר. ותירץ החזו"א גם כאשר הכלי באויר אינו חשוב אבוד מבעליו כיוון דיש לו דין תובע כלפי זה שהשליכו ואה"נ אם הבעלים הם אלו שזרקו את הכלי לכו"ע יהיה השוברו פטור גם למ"ד דאזלינן בתר לבסוף כיון דבכה"ג הכלי הפקר.

הא קמן דכאשר אדם אחר (ראובן) זרק את הכלי מראש הגג של הבעלים, מ"מ למאן דאזיל בתר לבסוף חייב שמעון השוברו ואינו נחשב לזוטו של ים כיון ששוה הוא עבור הבעלים לתבוע את ראובן הזורקו, וע"כ שמעון ששברו באויר חייב למ"ד בתר לבסוף, דנחשב שהכלי אינו אבוד ביחס לתביעתו. ועפי"ז פסק מרן הגרי"ש שאותם גונבי יצירות שמפרסמים את היצירות באתרים (אינטרנט) ובא אדם אחר להעתיקו הווה השגת גבול וסרך גזל כיון שגוזל את ההכמה מבעליה, ואינה נחשבת זוטו של ים מאחר ולא אמרינן היתר זוטו של ים כאשר נעשה ע"י שודדים כלשון הגרי"ש.

וביארנו דבריו על פי דברי החזו"א הנ"ל שנחשבת היצירה שווה לבעלים גם בהיותה באינטרנט כדי לתבוע את אותם שהשליכוה שם, ורק באופן שירא לתבוע וכגון מה דאמרינן בירושלמי הנ"ל שגוי שאנס את כרם ישראל נחשב נשתקע שמו ולכן בזרעו כלאים שפיר נאסר.

נשוב לנ"ד הגם שנשתקע שם הנגזלים והו"ל זוטו של ים לביאור הפנ"י והכפ"ת עדיין שווה הגזילה לבעליה לעניין לתבוע את הגזלן ולכן לא יצאה מרשות בעליה ושפיר יכולים לזכות לו את דמי הגזילה.

גם לביאורם של הנתה"מ ותרומה"כ והחזו"א בגדר נשתקע שם בעליו דהו"ל יאוש ומהני אפילו בקרקע כי נשתקע שם הבעלים וע"כ מוציא את הקרקע מבעליה, אך זהו דוקא בקרקע שאין בה חובת השבה וע"כ יאוש מהני בנשתקע שם בעליו.

אך מטלטלין שיש בהם חובת השבה לא קני יאוש כדי לגזלן ואף בנשתקע שם בעליו חובת ההשבה לא פקעה מהגזלן ולכן יאוש לא מהני בהו ושע"כ מהני לזכות את הכסף ואת המטלטלין הנגזלים לבעליהם אפילו בנשתקע שמו, ובזה חמיר מטלטלין מקרקעות היות ויש בהם חובת השבה וממילא לא מועיל בהם יאוש גם בנשתקע שם בעליהם, משא"כ בקרקע כשנשתקע שם בעליה יוצאת מרשות הבעלים ואין בה חובת השבה הווה יאוש דמהני.

מסקנא דדינא: הסיבה שמועיל לזכות את הגזילות של הכספים שנגנבו מהבעלים וגם במקום שנשתקעו שם הבעלים, כי מפני שבגניבת מטלטלין לא פקעה חובת ההשבה ויאוש לא מהני היכא שקיימת חובת השבה, וכמו"כ דין זוטו של ים לא אמרינן בהו כיוון שהגזילות שווים לבעליהם לעניין לתבוע את הגזלנים.

הרה"ג ר' אפרים עמאש שליט"א
ראש בית ההוראה

שאלה: ראובן הזמין כרטיס טיסה לאומן לפני ר"ה, ואמר לסוכן נסיעות שצריך הדרכה מלאה על כל צעד ושעל עד הגעתו לאומן באשר אינו מכיר כלום ולא נסע במטוס אף פעם. הסוכן נתן לו הדרכה מלאה אך לא אמר לו שצריך להיות בשדה תעופה שלוש שעות לפני זמן הטיסה. ראובן הגיע שעה לפני הטיסה ולא הצליח להיכנס למטוס. עכשיו תובע את הסוכן את החזר הכסף באשר לא אמר לו פרט חשוב זה וגרם לו להפסיד הנסיעה. אך הסוכן טוען שזה דבר פשוט שכולם יודעים שצריכים להגיע הרבה זמן לפני הטיסה. וגם מי שלא נסע אף פעם, שמע זאת מאחרים. עם מי הדין?

תשובה: נכון הדבר כפי שטוען הסוכן שרוב ככל העולם יודעים זאת, אך מ"מ ישנם אנשים בודדים שלא יודעים, ומאחר שראובן הדגיש שצריך הדרכה מפורטת, היה לסוכן לחוש לכך ולומר לו שצריך להגיע מוקדם. לפי"ז לכאורה הדין עם ראובן שיש כאן מקח טעות.

אלא שהסוכן הוא לא המוכר אלא מתווך בלבד, שכן החברת מטוסים מוכרת את הכרטיס ללוקח דרך הסוכן. והוא רק שליח. והחברה הרי מכרה כרטיס מושלם בלי מום, ונמצא שהסוכן נחשב למזיק בגרמא, שמחמת שלא עשה תפקידו בשלמות, גרם לראובן להפסיד את הכרטיס, וגרמא בנזיקין פטור.

אלא שמ"מ יש לו להפסיד שכרו, דהיינו מה שהרוויח ממכירת הכרטיס יחזיר הסוכן לראובן.

ואמנם בשו"ע (חו"מ סימן קפ"ב סעיף ב') מבואר שהעושה שליח לקנות חפץ והשליח שינה בשליחות, לא עשה כלום והמקח בטל. ולפי"ז גם כאן הרי ראובן עשה את הסוכן שליח לקנות כרטיס, ושינה הסוכן בשליחות (דהיינו שחיסר מההדרכה שיש להגיע בזמן, שכך היה תנאי במקח) וממילא המקח בטל.

אך היינו לומר שראובן יכול לתבוע את החברה שיחזירו את הכסף, אבל הסוכן עצמו אינו מחוייב בכך, (ורק באופן שהמוכר לא ידע שיש שליח אמרינן שהמקח קיים והשליח ישלם על טעותו, משא"כ כאן שהחברה יודעת שהסוכן הוא שליח, אם הסוכן עיוות כלפי הלקוח, המקח בטל).

ואף שהחברה לא מסכימה להחזיר את דמי הכרטיס, אין הסוכן מקבל אחריות על כך.

העולה לדינא: אין הסוכן חייב להחזיר את דמי הכרטיס לראובן, אולם צריך להחזיר את השכר שהרוויח ממכירת הכרטיס.

שואל ומשיב
שאלות שנשאלו בבית ההוראה

שאלה: מי שקנה דירה בס"ד, ולצורך לקיחת משכנתא יועץ המשכנתאות אומר שצריכים להראות יותר הכנסות ממה שבאמת מקבל, בכדי שיוכל לקבל משכנתא גדולה. ושואל האם מותר בשביל כך לשנות ולהציג יותר הכנסות או שיש בזה איסור?

תשובה: כיון שהבנקים רוצים לתת משכנתאות, והם גם יודעים מכך שמערימים עליהם בכדי שיוכלו לעמוד בתנאי בנק ישראל, לכן אין בזה איסור גזל ולא גניבת דעת.

שאלה: מי שנטל ידיו לסעודה ובירך וניגב את הידיים, האם מותר לו לדבר מעט או הרבה בדברים שאינם מענייני הסעודה?

תשובה: כתב בשו"ע (או"ח סי' קס"ו) וז"ל "א שאי"צ להזהר מלהפסיק בין נטילה להמוציא, וי"א שצריך להזהר, וטוב להזהר' ע"כ. מוכח שמעיקר הדין אי"צ להזהר.

וכתב המ"ב (ס"ק א') שלדעה ראשונה אין מותר אלא בשיחה מועטת שאינה מביאה להיסח הדעת.

אולם י"א דלדעה זו אין לחוש להפסק כלל כל שלא משיח דעתו מידיו, ושכן ביאר הב"י בדעת הרמב"ם, וכ"ד כמה ראשונים, וכ"נ מלשונו בשו"ע, ומ"מ כבר כתב מרן שטוב להזהר, וכן נוהגים יראי השם להזהר לכתחילה, (הג' איש מצליח).

שאלה: בסעודת שבת נתכוין ראובן לצאת י"ח ברכת 'המוציא' מאביו, ודיבר קודם שיטעום מן הפת, אך היה זה לאחר טעימת אביו, האם צריך לחזור ולברך 'המוציא'?

תשובה: אם היה זה דיבור מענייני הסעודה אי"צ לברך שוב (שו"ע או"ח סימן קס"ז סעיף ו'). ואם היה זה דיבור שאינו מענייני הסעודה דעת רוב הפוסקים נוקטים שצריך לחזור ולברך, וכן הורה מרן השו"ע במעשה שהיה לפניו (הג' מהריק"ש לשו"ע שם).

והרמ"א פסק כהרוקח ועוד שכיון שטעם אביו קודם שדיבר הבן יצא י"ח. ואף שהמ"ב (שם ס"ק מ"ג) פסק שחוזר ומברך, וכ"פ בכה"ח (אות נ"ח,נ"ט) משום שאין לחוש לסב"ל כאשר לא בירך בפיו, מ"מ י"א ששומע כעונה והוי כמברך בעצמו ממש ושייך בו סב"ל (ברכת ה' ח"א עמ' קע"ז).

בפרט שכן כתבו גם הרא"ה והריטב"א, וכן פסק הבא"ח (פר' אמור אות ט"ז), ובהליכות עולם (ח"א אמור אות ה'), וטוב שיהרהר הברכה בליבו (שם).

שאלה: איך צריך לחלק את חתיכות המוציא למסובים?

תשובה: כתב המ"ב (סימן קס"ז ס"ק י"ד) שעיקר המצוה לכתחלה כשמוציא אחרים ידי חובתם, לתת לחם מהפרוסה שחתך לכל אחד ואחד מהם ולא מן הלחם הנשאר, ויש ליזהר בזה בסעודה גדולה שיחתוך בציעת המוציא כ"כ גדולה שיספיק לחלק ממנה המוציא לכל המסובים. וכ"פ הבא"ח (פרשת אמור אות ח').

אך בכה"ח (שם ס"ק י"ט) הביא מהאריז"ל שיש לבצוע עבור המסובים מן הכיכר ולא מפרוסת המוציא שלו. וכ"פ הבא"ח במקום אחר (ש"ב פרשת וירא אות ט"ו). וכן המנהג פשוט.

טאבו משותף בהלכה
הרה"ג ר' יואב סימן טוב שליט"א

לשאלות ובירורים ניתן לפנות ללשכה לממונות – 'זכור לאברהם'

בשבוע שעבר הבאנו את הנידון ביזם אשר מכר דירה לכמה רוכשים, ולאחר הבניה ע"י קבלן ערבי התגלו רטיבויות כבר בגשם הראשון, וטען היזם כי את האחריות צריך לקבל הקבלן, ואילו הקבלן טען שלא חתם מולם על הסכם בניה אלא מול היזם בלבד. עתה נביא את החלטת הבורר בעניין.

הנה גם כאן ראשית כל פנה הבורר להסכמים שנחתמו בין היזם לבין הרוכשים לבדוק האם התחייב באחריות כלשהי או לא.

לאחר בדיקה התברר כי אין כל התחייבות ליזם מול הרוכשים בכל אחריות, וכששאל את היזם האם חתם מול הקבלן המבצע על אחריות, והאם הוא יכול לממש אותה בכל דרך שהיא, אמר לו היזם כי שכח להכניס סעיף המדבר על אחריות מול הקבלן.

לאחר כל זאת חזר הבורר לבדוק את החלטותיו הקודמות היאך הגדרת היזם, ומשום שאם ניתן לו הגדרת מתווך, כתב הרמ"א (חו"מ סימן רצ"ד סעיף ו') בשם תרומת הדשן כי המתווך חוב לחברו ונתקלקל, חייב המתווך להשתדל ולהציל את החוב, וע"ש בש"ך (ס"ק ט') שהביא מהב"י שפקפק על דין זה, וע"ש פת"ש.

לכן לפי"ז האם חייב היזם להשתדל מול הקבלן הערבי להמציא אחריות תלוי במחלוקת בין הב"י לרמ"א, ברם למבואר בשבועות קודמים (עלון ל"א) בהגדרת מעמד היזם הייתה ההחלטה הראשונה של הבורר, והחליט כי מעמד היזם הוא כמוכר דירות לרוכשים עם כל המשתמע מכך.

משכך יש לפסוק בנד"ד כי ע"פ המנהג הברור בעולם, כל מכירת נכס כרוכה באחריות מאת המוכר וללא שום קשר אם הקבלן נתן אחריות או לא, הרי שגם הרוכשים בנד"ד זכאים לאחריות כמנהג.

עוד יש להוסיף (למרות שאין בכך צורך) ע"פ מש"כ בספר שמרו משפט (חלק ב' עמ' שנ"ח) גבי מי שהתארח במקום מסויים ולאחר שניזוק התברר לו כי אין ביטוח במקום, וכתב הרב שליט"א כי במקום שהדרך המקובלת לבטח את האורחים, כל אורח ששוכר את המקום שוכרו על דעת המנהג, וע"כ חייב בעל המקום לשלם לניזק את התשלומים כאילו שולמו ע"י חברת הביטוח.

לפי"ז ה"ה הדין והוא הטעם אף בנד"ד שחייב המוכר את הדירות לתת אחריות, משום דעל דעת כן קנו את הדירות.

ואל תשיבני שהרי בהסכמי המכר לא כתבו את האחריות ואולי נאמר שוויתרו על האחריות, ז"א דכל שלא נרשם מאומה אין כל הוכחה שוויתרו, ועל כן יש לפסוק שכל הרוכש דירה ע"פ המנהג רוכש.

משיב כהלכה
מאמר מרבני ההוראה

הרה"ג תמיר ישי אסולין שליט"א

ברכה שלוחה לגאון הרב תמיר ישי אסולין שליט"א לרגל הוצאת ספרו אמת ומשפט

שאלה: אדם שנכנס לשירותים לקחת טישו וכדומה, וביציאתו נטל ידיו ומחמת הרגל התחיל לברך אשר יצר ונזכר באמצע הברכה, מה יעשה?

תשובה: הנה יש חילוק בין הוצאת שם שמים לבטלה, לבין ברכה שאינה צריכה דהיינו מי שמברך על דבר שהוא פטור מברכה, דאמנם דעת הרמב"ם (פ"א מברכות הט"ו) דברכה שאינה צריכה הוא איסור מדאורייתא, וכן נראה דעת השו"ע (או"ח סימן רט"ו ס"ד), [עיין עוד מש"כ בספר פתחי הלכות (שם אות מ"ב)].

אבל דעת הרבה ראשונים (תוס' ורא"ש ועוד) שברכה שאינה צריכה אינה אלא מדרבנן, כי סוף סוף הזכיר את ה' בדרך שבח והילול, (ועיין משנ"ב סימן רט"ו ס"ק כ').

מעתה בנידוננו שהתחיל בברכה ונזכר שכבר בירך, לכאורה אם יעצור באמצע הוי הזכרת שם שמים לבטלה שהרי עוצר באמצע שבח, ולכו"ע הוא באיסור דאורייתא, ואילו יסיים את הברכה אינו אלא ברכה שאינה צריכה דלדעת הרבה ראשונים אינו אלא מדרבנן, וא"כ י"ל דהכי עדיף טפי.

ואף שאם ממשיך את הברכה יש חתימה בשם ומלכות ואפשר שנחשב ברכה נוספת שאינה צריכה והוא איסור נוסף, בזה י"ל דיסיים את הברכה ללא שם ומלכות אלא ברוך רופא כל בשר ומפליא לעשות.

אך אין זה מוכרח, חדא, די"ל דהואיל ולהרמב"ם ברכה שאינה צריכה היא מדאורייתא, ומיד כשנזכר הרי הוא באיסורו יש לו לומר מיד בשכמל"ו כדין המברך ברכה שאינה צריכה, וכמו שנפסק בשו"ע (או"ח סימן ר"ו ס"ו), ואין לו להמשיך בקום ועשה בהמשך ברכה שאינה צריכה. ונהי דלהתוס' ודעמיה מסתברא דיש להמשיך בשבח, אפשר שאין לעשות כן נגד הרמב"ם והשו"ע.

ועוד, אפשר דגם אם יעצור אחר אשר יצר את האדם בחכמה ולא ימשיך עוד, יש כאן שבח והילול, דגם במילים אלו יש שבח והילול, ולמה לו להמשיך ולשבח עד סיום הברכה שכולו ברכה שאינה צריכה.

ונראה עוד דאפ' במילים 'ברוך אתה ה'' יש כאן שבח והילול ולהתוס' אינו אלא מדרבנן, רק שבזה יש תיקון לומר 'למדני חוקיך' שנראה כקורא פסוק, אבל אם המשיך דשוב אין לו תיקון, יעצור מיד ולמה לו להמשיך. וכן נראה מסברא.

אך ראיתי בשו"ת רב פעלים (ח"ב סימן ל"ב) שנשאל במי שהתחיל ברכת על המחיה בחושבו שצריך לברך ברכה זו ונזכר באמצע הברכה שאינו צריך לברך האם יסיים הברכה או יעצור באמצע, וכתב שם דהואיל ואם יעצור באמצע הברכה תהיה ברכתו לבטלה והיינו משום ההתחיל בברכה ולא סיימה ועובר על לא תשא שהוא איסור דאורייתא, משא"כ אילו יסיים את הברכה אינו אלא ברכה שאינה צריכה שהיא מדרבנן, על כן ראוי לסיים את הברכה ולא להפסיק באמצע. (ע"ש שנסמך על דעת הבית דוד ודלא כהערך השולחן ואכמ"ל).

לפי דבריו אלו נראה ללמוד גם לנידון דידן שהואיל וכבר התחיל בברכת אשר יצר יסיים את הברכה ללא שם ומלכות כי היכי דלא תהיה ברכה לבטלה, ורק בסיום הברכה יאמר בשכמל"ו על שבירך ברכה שאינה צריכה.

אלא שכאמור דבר זה צ"ע וכי אם יעצור באמצע תהיה ברכתו לבטלה, והרי גם באמצע ברכה יש משמעות לאותה ברכה.

כיוצ"ב יש ללמוד משו"ת יבי"א (ח"א סימן יא) גבי עניית דברים שבקדושה בברכת אשר יצר, דס"ל דאחר שהתחיל מעט מהברכה כבר חלה הברכה ואין ההפסק מבטל את הברכה, עי"ש, ויש לדמות גם לנידון דידן.

אך נראה למצוא סימוכין דברכת אשר יצר שאני, דהנה דעת השו"ע (או"ח סימן ז' ס"ג) דאם הטיל מים והסיח דעתו מלהטיל מים ואח"כ נמלך והטיל מים פעם אחרת צריך לברך ב' פעמים אשר יצר, ע"כ. לדברי השו"ע נמצא דמי שנתחייב בברכת אשר יצר ושכח לברך או מכל סיבה שהיא לא בירך, ושוב נתחייב באשר יצר, צריך לברך ב' פעמים. ואנן לא קי"ל כן, וכמו שכתבו האחרונים משום סב"ל (עיין משנ"ב שם ס"ק ו'). מ"מ אפשר דבמקום שהתחיל ברכת אשר יצר בטעות, שכבר התחיל ברכה שאינה צריכה יכול לסיימה ולכתוי על מה שעשה צרכיו בתחילה.

וגם במקום שעבר זמן רב מאותו פעם שנתחייב בו ברכת אשר יצר, והרי זמן ברכת אשר יצר יש לה שיעור כמו שהעלו האחרונים (עיין שו"ת יבי"א ח"ט ס"ג), מ"מ יש דעות הסוברות שאין לה זמן קבוע, כפי שהביא הברכי יוסף (בסימן ו') בשם היד אהרן (סימן ו'), ועיין בברכת ה' (ח"ד פ"ו סעיף נ"ט ו-ס') שכן פוסק להלכה.

ונהי דכל הפוסקים חולקים עליו, במקום שכבר התחיל ברכה כניזדון דידן, נראה דרשאי להמשיך ולסמוך על הני דעות, וזאת מלבד מה שי"ל כמו שכתב הרב פעלים דהואיל והתחיל יש להמשיך, ודו"ק.

העולה להלכה: אם נזכר לאחר שאמר 'ברוך אתה ה'' יסיים 'למדני חוקיך'. אבל אם כבר נזכר באמצע ברכה יש לסיים את הברכה ללא שם ומלכות, ובסיום הברכה יאמר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

העלון מוקדש לע"נ מכלוף בן עליזה | רחל בת אסתר ע"ה

בית הוראה 'עושה שלום'
רחוב אש קודש 6 ביתר עילית
02-3750741
ניתן מענה לשאלות בהלכה בין השעות 8:00-00:00

לשכה לממונות 'זכור לאברהם'
055-6743601
Zachor123456@gmail.com

להנצחת העלון או לקבלתו במייל
BeitHoraaOsehShalom@gmail.com